

DUNJA NEKIĆ □ Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

Zašto secesija?

Secesija kao jedan od posljednjih univerzalnih stilova koji se očitovao u svim granama umjetnosti, posebice u primijenjenoj, bila je logičan odabir za pokretanje projekta koji bi ujedinio institucije iz cijele Europe. Inspiriran prirodom, s prepoznatljivom zakrivljenošću formi i ornamentiranošću plošnih linija kako na fasadama zgrada, tako i na predmetima svakodnevne upotrebe, postao je obilježjem vremena koje je težilo spojiti umjetnost i obrt te na prijelazu stoljeća ujediniti Europu u jednom jedinstvenom stilu. Premda je s vremenom pomalo zaboravljena zbog modernističkih stilova, popularnost secesije sada je veća no ikada. Dobro je zastupljena u muzejskim zbirkama, arhivima, knjižnicama i građevinama diljem Europe, a poznata je i pod nazivima *art nouveau*, *liberty*, *modernism*, *arte nova*, *Jugendstil*.

Partage plus - Digitising and Enabling Art Nouveau for Europeana ima cilj objediniti i digitalizirati cjelokupnu europsku baštinu secesijskoga razdoblja te je približiti brojnoj europskoj publici. U projektu, koji traje od 1. ožujka 2012. do 28. veljače 2014. godine, sudjeluju 23 partnera iz 18 europskih zemalja. Cilj projekta je digitalizacija više od 75 000 predmeta te izrada 2 000 3D modela stručno odabranih predmeta iz razdoblja secesije. Važno je istaknuti kako će pretraživanje cjelokupnoga materijala, koji će višestruko povećati zastupljenost secesijske građe na internetu, biti omogućeno preko vodećega mrežnog portala za kulturu Europske Unije - *Europeane.eu*, a pretraživanje sadržaja nastalog spomenutim projektom bit će omogućeno na 17 europskih jezika zemalja koje sudjeluju u projektu, uključujući i hrvatski jezik.

Zašto MUO?

Muzej za umjetnost i obrt vodeći je partner u projektu za područje Hrvatske, jer je, podsjećamo, potkraj 2003. i početkom 2004. g. postavio izložbu *Secesija u Hrvatskoj*, koju je vidjelo više od 100 000 posjetitelja. Namjera voditelja projekta¹ jest uključivanje što većeg broja muzeja, galerija, privatnih kolekcija i institucija u kulturi koji su pozvani da se svojim odabirom secesijskih predmeta iz vlastitih fondusa uključe u predstavljanje secesije u Hrvatskoj na međunarodnoj razini i time dobiju priliku sudjelovanja u jednome europskom projektu. Bjelovar, Čakovec, Dubrovnik, Opatija, Osijek, Pula, Rijeka, Samobor, Sisak, Split i Zagreb samo su neka od središta u kojima djeluju muzeji i institucije u kulturi koja će biti uključena u projekt *Partage Plus*.

U planu je digitalizacija oko 5 000 predmeta i građevina s područja cijele Hrvatske, a izradit će se i oko 200 3D modela najpoznatijih umjetničkih djela. Za našu je zemlju izuzetno važno sudjelovanje u projektu jer će

sl.1. Vaza, Antonija Krasnik, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

sl.2. Posuda za cvijeće, Antonija Krasnik, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

¹ Stručni tim MUO čine Miroslav Gašparović, ravnatelj MUO; dr. sc. Vesna Lovrić Plantić, voditeljica projekta u MUO; Zoran Svrtan, IT te suradnice Dunja Nekić i Iva Meštrović.

sl.3. *Stojeći sat*, Hamburg - Amerikanske Uhrenfabrik. Muzej za umjetnost i obrt

sl.4. *Značka*, Tomislav Krizman, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

sl.5. *Vaza*, Tomislav Krizman, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

se na taj način velikom broju korisnika IT tehnologije diljem svijeta približiti djela naših vrhunskih umjetnika i arhitekata poput Ivana Meštrovića, Roberta Frangeša Mihanovića, Bele Čikoša Sesije, Tomislava Krizmana, Antonije Krasnik, Aladara Baranyajia, Vjekoslava Bastla i drugih. Istodobno, proširit će se znanje naših korisnika o opusima svjetski priznatih umjetnika - Galléa, Laliquea, Van de Veldea, Tiffanyja, Alfonsa Muche... primjercima iz naših muzeja i drugih kulturnih ustanova.

Digitalizacija?

Digitalizacija, suprotno uvrježenome mišljenju, ne sastoji se samo od fotografiranja i skeniranja materijala različitih vrsta građe (npr. umjetničkih djela, grafičkog materijala, dekorativne umjetnosti, knjiga, audiovizualnog materijala, arhivskih podataka), već i stvaranja digitalnog opisa (metapodataka) o predmetu te njegova prilagođivanja standardima projekta.

Projekt čiji je cilj obrada velike količine građe, poput projekta *Partage plus*, zahtijeva strogo definiranje ključnih koraka u procesu digitalizacije. Stoga je rad na projektu podijeljen na radne pakete (*work package* - WP), od kojih svaki prati jedan od aspekata digitalizacije.

Pet radnih paketa projekta organizirani su na sljedeći način.

DIGITALIZACIJA (Digitalisation). KMKG (Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis) partner je projekta odgovoran za prvi radni paket. U dogovoru s glavnim koordinatorom projekta – CT-om (Collections Trust), KMKG je

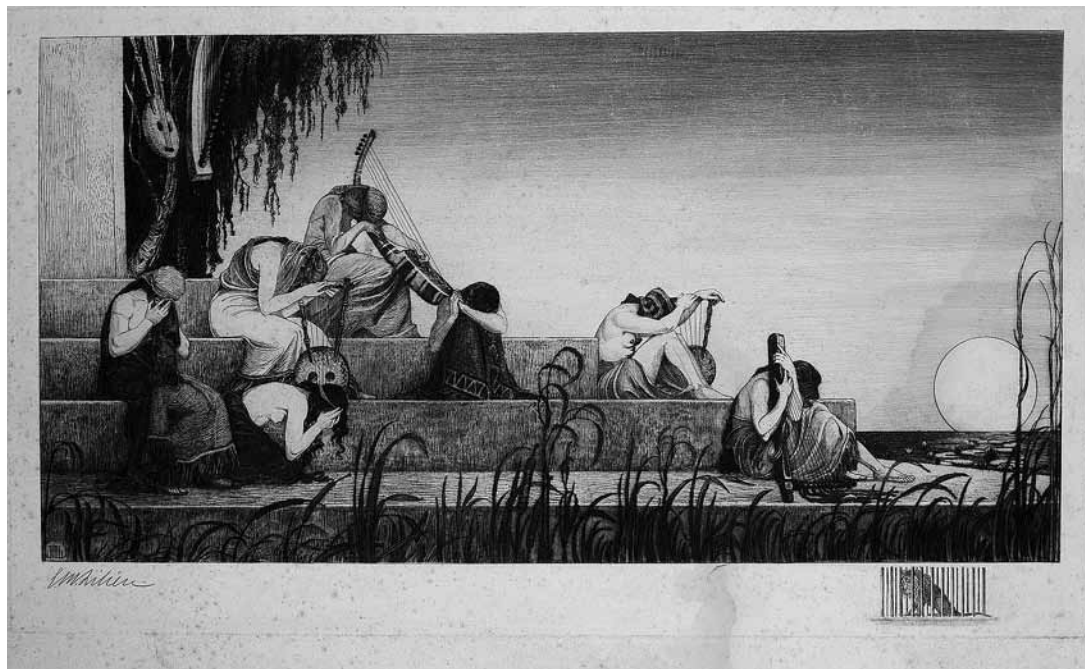
zadao standarde digitalizacije projekta kojima određuje proces digitalizacije. Proces digitalizacije u projektu *Partage Plus* djelomično je utemeljen na modelu što ga je u akademskom kontekstu razvio JISC Digital Media u Ujedinjenom Kraljevstvu.²

Proces digitalizacije sastoji se od četiri faze. **Prva, priprema faza (Preparation)** obuhvaća prvih nekoliko mjeseci projekta u kojima se izrađuju popisi predmeta što se uključuju u projekt. U toj fazi potrebna je pomoć IT službe radi stvaranja što kvalitetnijeg radnog materijala i popisa, ali i stručna pomoć kustosa, koji u dogovoru sa stručnim timom projekta provjeravaju stanje pojedinih dijelova zbirke i izrađuju raspored snimanja. Također, nezaobilazan je rad restauratora u pripremama predmeta prije snimanja, bilo samo u obliku čišćenja, ili u cjelokupnim restauratorskim zahvatima.

Druga faza odnosi se na snimanje predmeta (Capture - the creation of archive) koje je određeno minimalnim standardima kvalitete digitalnog sadržaja (slikovni, audiozapisi i videozapisi). Originalni digitalni sadržaj ovisi o uređaju koji se upotrebljava (npr. skener - RGB ili TIFF, fotoapar - Raw ili TIFF). Raw digitalni sadržaj pohranjuje kao *back-up* arhiva (tzv. *Master Archive*), što omogućuje naknadne izmjene i procese.

Treća je faza optimizacije (Optimization) u kojoj se provodi stručni rad na snimljenom Raw materijalu, a to osim provjere kvalitete uključuje i postupke poput prilagodbe veličine fotografije i njezino obrezivanje, promjene perspektive, provjeru i prilagodbu tona fotografije, čišćenje itd. te, na kraju, konverziju iz Raw ili high-bit TIFF formata u 24bit RGB Baseline uncompressed TIFF file format.

² <http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/guide/generic-image-digitisation-workflow>

Krajnji rezultati optimizacije trebali bi se također pohraniti kao zasebna *back-up* arhiva (tzv. *Master Optimised Archive*).

Završna, četvrta faza odnosi se na stvaranje surogata prikaza (*Surrogate creation*) koji se stvaraju iz *Master Optimised Archive* za različite namjene poput prezentacije na monitoru (pritom je uključeno stvaranje *thumbnaila* za pristup prikazu preko mrežnih stranica poput *Europeana*), zatim za radni materijal (*in-house printing*) kao i za potencijalnu daljnju komercijalnu upotrebu. Svi predmeti koji se uključuju u projekt i prikazuju na *Europeani* svakako moraju biti oslobođeni autorskih prava, sukladno DEA (*Data Exchange Agreement*)³.

Obrada i kontrola kvalitete provodi se tijekom cijelog projekta, obraća se pozornost na kalibraciju uređaja i pohranu sadržaja, a predmeti se nastoje snimiti u najvećoj mogućoj kvaliteti kako bi se kasnije olakšala obrada i upotreba u različitim aplikacijama.

IZRADA I PREBACIVANJE NA EUROPEANU (*Production and delivery to Europeana*). NTUA (National Technical University of Athens) partner je projekta odgovoran za drugi radni paket. Stručni tim pod vodstvom NTUA integrirao je sve nužne komponente u zajedničku platformu MINT, utemeljenu na ATHENA *ingestion server*. MINT (*Partage Plus metadata test system*) omogućuje partnerima mapiranje vlastitih shema metapodataka u *Partage Plus metadata model* - LIDO.⁴

MINT omogućuje agregiranje metapodataka projektnih partnera i njihovu transformaciju u ESE - *Europeana Semantic Elements* i EDM - *Europeana Data Model*. Mogućnost provjere uspješnosti mapiranja omogućuje korisnicima dostavu metapodataka u nekoliko formata,

konvertiranje metapodataka u *Partage Plus metadata model* (LIDO) te mapiranje lokalnih terminologija u skladu s prihvaćenim referentnim terminologijama.

ArhivPRO je agregator za MUO (kultura.hr) te služi kao servis za administriranje podataka prema *Europeani*.

OBOGAĆIVANJE METAPODATAKA (*Metadata enrichment*).

UNIMAR (Das Deutsche Dokumentationszentrum für Kunstgeschichte - Bildarchiv Foto Marburg) projektni je partner odgovoran za treći radni paket te je u bliskoj suradnji s NTUA. Jedan od zadataka UNIMAR-a jest razviti jedinstvenu stručnu terminologiju za sve projektne partnere koja bi se upotrebljavala za mapiranje podataka pri prijenosu na *Europeanu*. Drugim riječima, ako pri pretraživanju predmeta iz projekta upišemo riječ *razglednica*, neovisno o jeziku i instituciji koja je uključila predmet u projekt, pretraživanje će nam pokazati sve *razglednice*, *postcards*, *Ansichtskarte*, *carte postale*, *cartoline* itd. na 17 jezika projekta.

Iako se posao stvaranja odgovarajuće kataloške jedinice čini prilično jednostavnim, u limitiranim uvjetima prvog prijedloga projektna terminologije pokazao se gotovo

sl.6. *Na babilonskoj rijeci*, Ephraim Moses Lilien, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

sl.7. Oslikao: Tomislav Krizman, Zagreb, 1911. Češka, Ostrov (Schlakenwerth), tvornica Pfeiffer & Löwenstein, 1910. porculan, crni slikani ukras

³ <http://pro.europeana.eu/web/guest/data-exchange-agreement>

⁴ LIDO je shema za dostavu metapodataka iz online baza pojedinih institucija do portala agregatora.

sl.8. Kredenc, Viktor Kovačić, Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

nemogućim. Tijekom cijelog trajanja projekta nastoji se stvoriti optimalan terminološki aparat koji bi sadržavao sve pojmove povezane s referentnim pojmovima na AAT-u⁵ i omogućio što kvalitetniju obradu predmeta i njihovo mapiranje.

Osnovna kataloška jedinica projekta ima samo osam obaveznih polja (*Classification, Function / Form, Object Title, Creator / Producer, Creation / Production Date, Material / Technique, Repository Record Number, Resource Information / Visual Surrogates*), koja su stjecajem okolnosti izrađena pretežito za visoku, a manje za primijenjenu umjetnost koja prevladava u razdoblju secesije i u kojoj je provenijencija predmeta važna jednako kao i svi ostali podaci. Preporučene kataloške jedinice jesu *Dimensions, Role of Creator / Role Producer, Specific Art Nouveau Style* i *Art Nouveau Exhibitions*, dok su opcijske *Creation / Production Place, Other Events, Subject / Theme* i *Related Works*.

Rezultat rada unutar područja korištenja limitiranom terminologijom - svojevrsnog tezaurusa secesije, neprekidno je usuglašavanje kataloške obrade predmeta velikog broja institucija iz cijele Hrvatske koje na poziv MUO sudjeluju u projektu, i to prihvaćenom terminologijom projekta koja se prema potrebi i sukladno odobrenju vodećih partnera proširuje, no sam proces prihvatanja nužnih termina, prema iskustvu, nerijetko zna biti zamoran.

DISEMINACIJA INFORMACIJA (*Dissemination planning*). IMM

(Iparművészeti Múzeum) vodeći je partner za četvrti radni paket čija je projektna obveza širiti svijest o projektu. To podrazumijeva koordinaciju informacija između projektnih partnera o njihovim obvezama i napretku, kao i informiranje javnosti o projektu te brigu o ažurnosti podataka na glavnoj mrežnoj stranici projekta⁶ te praćenje rada projektnih partnera vezanoga za širenje informacija putem izvještaja koji se podnose koordinatoru projekta.

Obveza je svakoga projektnog partnera da u jednoj godini projekta održi barem jedno događanje vezano za *Partage Plus* projekt i/ili secesiju, da sudjeluje u barem četiri događanja putem izvještaja, postera, prezentacija ili osvrta te da objavi barem dva članka u nacionalnoj ili internacionalnoj periodici.

KOORDINACIJA PROJEKTA (*Project Management and Coordination*). CT (Collections Trust) koordinador je projekta

što ga čini vodećim i najodgovornijim od 23 projektna partnera. Njegova je dužnost prema Europskoj komisiji praćenje rada svih partnera prema pojedinim radnim paketima, kao i praćenje financijske situacije na temelju izvještaja i provjera.

3D skeniranje

3D skeniranje je jedna je od zanimljivosti projekta koja - iako je dio prvoga radnog paketa - zaslužuje posebnu pozornost. Steinbichler Optotechnik GmbH među vodećim je tvrtkama u svijetu za optičko mjerenje i senzornu tehnologiju te je glavni partner za taj segment digitalizacije. Cjelokupni projekt rezultat će izradom oko 2 000 3D modela, dok će Hrvatska u tom broju participirati s oko 200 predmeta nacionalne važnosti i vrhunske umjetničke kvalitete.

Pripreme za 3D snimanje rezultirale su stvaranjem lista prijedloga koje su se slale na odobravanje kako bi se uključeni predmeti pripremili za snimanje. Suprotno fotografskom snimanju, za 3D snimanje bolje je da predmeti nisu ulašteni kako bi se izbjegla refleksija, a nije poželjno ni da budu transparentni ili velikog obujma. Spomenuta ograničenja ne ostavljaju mnogo mjesta u odabiru, no usprkos njima, u prosincu 2012. g. u MUO je snimljen veći dio predloženih predmeta. Zbog limitiranosti uređaja kojim se obavljalo snimanje poseban je izazov bio snimiti haljine kako zbog specifičnih uzoraka koji čine tekstil, tako i zbog volumena. Refleksija se također pokazala jednim od problema pri snimanju metalnih i staklenih predmeta zbog loma laserske zrake na površini predmeta, dok se snimanje skulpture i namještaja moralo provoditi u etapama zbog velikog volumena.

Usprkos tome važnost 3D snimanja je dugoročna jer ono omogućuje prezervaciju, konzervaciju i restauraciju originalnog predmeta u slučaju moguće štete time što se smanjuje potreba za rukovanjem pri obradi, a posebno u transportu. Također omogućuje bolji uvid za istraživanje, kao i mogućnost stvaranja *online* 3D galerija.

Partage plus i MUO do sada

U prvoj godini projekta MUO je digitalizirao 1 500 predmeta iz svog fundusa, uključujući 3D snimanje oko 200 predmeta iz raznih institucija koje se obavljalo u prostorijama MUO u prosincu 2012. g. U lipnju 2012. projekt je prvi put predstavljen javnosti na konferenciji za tisak u MUO, a zatim drugi put predavanjem dr. sc. Vesne Lovrić Plantić u Muzejskome dokumentacijskom

5 <http://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/aat/>

6 <http://www.partage-plus.eu/>

centru u rujnu 2012. g. Na 16. seminaru *Arhivi, knjižnice, muzeji* plakat koji predstavlja projekt osvojio je prvo mjesto. Daljnji rad na projektu zahtijeva digitalizaciju ostalih 3 500 predmeta koji će biti snimljeni i obrađeni diljem Hrvatske. Do sada je kontaktirano više od 120 muzejskih i kulturnih institucija i kolekcija koje su izrazile spremnost za sudjelovanja u projektu te je sljedeća faza posjet pojedinim regijama i odabir predmeta za uključivanje u projekt.

Projekt je dobio sredstva EU *Programa podrške politikama za primjenu informacijskih i komunikacijskih tehnologija* (ICT PSP) kao dijela *Okvirnog programa za konkurentnost i inovativnost* (CIP). Sudjelovanje MUO u projektu *PARTAGE PLUS* financijski će podržati Ministarstvo kulture RH i Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport grada Zagreba.

Primitljeno: 7. ožujka 2013.

PARTAGE PLUS – PROJECT FOR THE DIGITISATION OF THE HERITAGE OF SECESSION

Secession, or Art Nouveau, one of the last universal styles reflected in all branches of art, particularly in the applied arts, was a logical choice for the launching of a project to unite institutions Europe-wide. Inspired by nature, with identifiable curvilinear forms and ornamentation of flat lines on the facades of buildings and on everyday use items, it became the characteristic of the time that aspired to combine art and craft and at the turn of the century to unite Europe in a single unique style. Although in time somewhat forgotten because of the styles of Modernism, Secession is now more popular than ever. It is well represented in museum collections, archives, libraries and buildings throughout Europe, and is known under the names of Art Nouveau, Liberty, Modernism, Arte Nova and Jugendstil.

The object of *Partage plus - Digitising and Enabling Art Nouveau for Europeana* is to unite and digitise the whole of the European heritage of the Art Nouveau period and make it more familiar to the large European public. The project, which will last from March 1 2012 to February 28, 2014, has 23 contributing partners from 18 countries of Europe. The Museum of Arts and Crafts is the leading partner in the project for the Croatian area, for, we recall, at the end of 2003 and the beginning of 2004, it put on the exhibition *Secession in Croatia*.

The object of this project is to digitise more than 75.000 objects and to create 2.000 3D models of expertly selected objects from the Art Nouveau period. It is planned to digitise about 5.000 objects and buildings from the whole of Croatia, and to make about 200 3D models of the best known works of art.

It is important to point out that it will be possible to search all the material, which will increase the accessibility of Art Nouveau materials on the Internet several-fold, via the leading Internet portal for culture of the European Union – *Europeana.eu*, searching for contents created in the project will be enabled in 17 European languages of countries taking part in the project, including Croatian.